

V Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення» (04-05 березня 2021 року)

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо добровільного приєднання територіальних громад): Проект Закону України від 3 черв. 2016 р. № 4772. URL :

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59314 (дата звернення 28.02.2021).

5. Програма земельної реформи Жмеринської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 – 2022 роки, рішення №153. URL :

<http://zhmerinka-adm.gov.ua/fileCategory/showfiles?id=1>

Панасюк О.П.

старший викладач

Одеський державний аграрний університет,

м. Одеса

Трикуліч О.В.

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет,

м. Одеса

ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ

Проблема збереження родючості ґрунтів в Україні з кожним роком стає все гострішою. Основною причиною зниження родючості ґрунтів є порушення законів землеробства. Не зважаючи на те, що існують різноманітні напрями підвищення родючості ґрунтів, аналіз статистичної звітності показує – більшість землекористувачів не проводить жодних заходів, спрямованих на збереження ґрунтів.

Сучасна державна політика використання земельних ресурсів в Україні не забезпечує збереження родючості ґрунтів як основи стабільного функціонування аграрного виробництва. Саме родючість ґрунтів найбільш впливає на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції та її собівартості і має велике природоохоронне значення. Збереження й відтворення родючості ґрунту є одним із найважливіших завдань у системі землеробства.

Раціональне використання земельних ресурсів є надзвичайно важливою природничо-науковою та соціально-економічною проблемою, яка вирішується на основі балансу між необхідним економічним ростом та збереженням земельних ресурсів [1].

В Україні зниження родючості ґрунтів пов'язане з такими основними чинниками як: дегуміфікація, ерозія, декальцинація, фізична деградація, забруднення ґрунтів.

Дегуміфікація – зменшення гумусу в ґрунті. Це найбільш контрольований чинник зниження родючості ґрунту. Основними причинами

дегуміфікації ґрунтів України є зменшення обсягів внесення органічних добрив, зниження загальної культури землеробства, неконтрольований розвиток дефляційно-водної ерозії. При інтенсивному веденні сільського господарства і відсутності заходів з поповнення запасів у ґрунтах гумусу його вміст буде знижуватися і відбуватиметься виснаження ґрунтів.

Існує багато видів **ерозії ґрунтів**, проте найпоширенішими серед них є водна та вітрова. Ерозія ґрунтів на території України нерівномірна і з кожним роком зростає. Основними причинами цього є недотримання науково обґрунтованих сівозмін та технологій обробітку ґрунту, порушення протиерозійної організації територій, розпаювання земель на мікроділянки без еколого-ландшафтного обґрунтування.

Декальцинація, або кислотна деградація ґрунтів. Це – одна з найгостріших проблем сучасності та найближчого майбутнього, яка пов'язана зі зростанням кислотності ґрунтового покриву і погіршеннямагрохімічних властивостей ґрунтів. Кисле середовище ґрунтів є одним із факторів одержання високих і якісних урожаїв сільськогосподарських культур. Недобір урожаю основних культур через негативний вплив кислотності ґрунтів щороку становить близько 1 млн. 350 тис. зернових одиниць [2].

Фізична деградація ґрунтів – наслідок інтенсивного сільськогосподарського використання земель, до якого відносять: інтенсивний механічний обробіток та зниження вмісту в ґрунтах органічної речовини, надмірну розораність ґрунтів. Вона призводить до запливання і кіркоутворення, погіршення структурності верхніх шарів, наявності плужної підшви, бриластості після оранки ущільнення підорного і глибших шарів ґрунту, а одночасно до різкого зниження врожайності сільськогосподарських культур.

Забруднення ґрунтів зумовлене наявністю в них надмірної кількості мінеральних добрив, радіонуклідів, важких металів, залишків пестицидів тощо. На землях сільськогосподарського призначення забруднення ґрунтів, як правило має локальний характер і залежить від розміщення їх біля промислових об'єктів, атомних електростанцій, сміттєзвалищ, складів мінеральних добрив і отрутохімікатів. Зокрема, серед важких металів екологічно найнебезпечнішими вважаються свинець, кадмій, мідь, цинк. Забруднення ґрунтів України радіонуклідами в основному пов'язане з аварією на Чорнобильській АЕС.

У праці Швєбса Г.І. основними принципами оптимізації використання земельних ресурсів є [3, с. 25]:

1. Агроландшафтний підхід, під час якого враховується весь комплекс природних факторів (клімат, ґрунти, рельєф, гідрологічний режим та ін.) у єдності з господарською інфраструктурою (дороги, лінії передач та ін.), який направлений на створення сприятливих соціально-економічних умов організації виробництва.

2. Екологічність. Цей підхід враховує систему заходів щодо охорони земель від деградації у результаті дії водної і вітрової ерозії, порушення

водного і сольового режимів, дегуміфікації і виснаження поживними речовинами ґрунтів, їх забруднення агрохімікатами і техногенними викидами.

3. Раціональне господарське облаштування (організація території, введення і освоєння сівозмін, системи добрив, підбір сортів і насіння, тактика використання техніки, будівництво об'єктів, доріг, меліорація земель, включаючи рекультивацію неугідь).

4. Економічна доцільність. Забезпечується шляхом узгодження екологічної програми з кон'юнктурною ситуацією, яка враховує економічний стан, спеціалізацію, місцезнаходження до місць збуту і переробки продукції, транспортні зв'язки, експортні можливості тощо.

5. Агроекологічний моніторинг, тобто постійне спостереження і контроль за вмістом гумусу, поживних речовин, рівнями забруднення ґрунтів, підґрунтових вод і поверхневих водних джерел сільськогосподарського використання.

Для подолання кризи у сфері підвищення родючості, використання та охорони земель варто використовувати такі превентивні заходи:

- запобігати процесам ґрунтовоїми з допомогою введення сівозміни, так як це найбільш альтернативний метод запобігання виснаженості ґрунтів;

- розроблення Концепції та Національної програми охорони родючості ґрунтів;

- розроблення Концепції та Загальнодержавної програми великомасштабного ґрунтового обстеження;

- дотримання основних принципів оптимізації використання земельних ресурсів, серед яких: раціональне господарське розташування, агроландшафтний підхід, агроекологічний моніторинг, економічна доцільність та екологічність;

- домогтися усвідомлення людей щодо зміни ставлення до земельних ресурсів, необхідності спрямувати природокористування в раціональне й науково обґрунтоване русло.

Отже, родючість ґрунту – одна з найістотніших його властивостей, втрата якої позбавляє рослин екологічну основу їхнього існування. Збереження й відтворення родючості ґрунтів повинні завжди контролюватись як органами місцевого самоврядування так і державною владою, окремими власниками землі та землекористувачами незалежно від форм власності на землю.

Список літератури

1. Гарнага О.М. Еколого-економічні засади формування ринку сільськогосподарських земель. Рівне, 2006. 142 с.

2. Панас Р. Сучасні проблеми зниження родючості ґрунтів України і перспективи її відтворення та збереження. *Сучасні досягнення геодезичної науки*

V Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів вновостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення» (04-05 березня 2021 року)

та виробництва. 2013. Вип. 2. С. 102-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sdgn_2013_2_25.

3. Дацько Л.В., Майстренко М.І. Екологічні та економічні аспекти сталого землекористування для відтворення родючості ґрунтів. *Охорона родючості ґрунтів.* 2012. № 8. С. 24-39.

Панкєєв С.П.

к.с.-г. н., доцент

*Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон*

ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА ОСНОВІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА У СТЕПОВІЙ ЗОНІ УКРАЇНИ

Земля — національне багатство суспільства, основний засіб виробництва у сільському господарстві. Водночас земля є і просторовим базисом життя людей з містами, селами, підприємствами, мережею доріг та іншими життєво необхідними комунікаціями.

Багатовікова практика говорить про те, що головними джерелами процвітання будь-якої держави є її земельні ресурси. Земельні ресурси відіграють важливу роль в існуванні нашої планети і обумовлюють функціонування інших природних ресурсів, а саме – рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод [1, с.54-57].

У сучасних умовах, коли людина все активніше втручається в природні процеси, раціональне використання та охорона земель є однією з найголовніших та найактуальніших проблем. Сьогодні перед людством, та загалом та Україною зокрема, постає першочергове завдання – знайти шляхи порятунку землі як середовища нашого існування.

Сільськогосподарські угіддя зазнають забруднення промисловими та побутовими відходами, нафтою та нафтопродуктами, пестицидами та іншими хімічними речовинами, ущільнюються важкою ґрунтообробною технікою, підтоплюються.

Передумовою розвитку таких енергоощадних і енергозберігаючих технологій є виробництво яловичини на основі галузі спеціалізованого м'ясного скотарства у фермерських господарствах з повним циклом і раціональне використання культурних пасовищ інтенсивного типу, особливо зрошуваних, на яких незалежно від погодних умов одержують по 80–100 ц/га і більше кормових одиниць, що в 2–3 рази дешевше, ніж вирощування інших зелених кормів. Серед численних рекомендацій - використання дешевих кормів власного виробництва, зокрема, раціональна експлуатація пасовищ упродовж 220–270 днів завдяки сезонним отеленням.